

Kakaly günler / hekaýalar toplumy – Düýeçal

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Kakaly günler / hekaýalar toplumy – Düýeçal

...-Eje, onyň-a top oýnap başagaý! “Ejem bahymrak gidip gel” diýyä, diýsem, gaýta: “Toza, şu mahal şu taýdan çalt! Gözüme görünme!” diýip gygyrýa!-diýip üçünji ugradan çaparam iş bitirmän gelenden soň, hamyr ýaýyp oturan ejesiniň girre gahary geldi. Şol durşuna, bili önlükli, hatda elindäki oklawyny goýmagam ýadyndan çykaryp, köçä tasady.

Ala-goh bolşup ýeltopuň yzynda iki ýaňa ýelk ýasaşyp ýören sekiz ýaşdan on-on iki ýaşa çenli oglanjyklar oňa üns bererli däl. Oýna kelleleri gyzypdyr. Hasam olaryň arasynda hekemsiräp ýören on ýaşlaryndaky dogumlyja tokarjanyň gohy dik asmana galýar:

-Eý salpygulak, jyzmaň-ow! Ýaňy ol üzän oýunçyňz derwezäň öňünde topy elledi. Biz on bir ädimlik depmeli, indi! Şeýle dämi, ýa?!-diýip garşydaşlarynyň ekabyrraklary bilen ütmeleşip başlabermegiň bări ýanynda hüžzerilişýär.

-Gyýw-gyýw!-diýip ejesi tokarja gözüne ilen dessine onuň ünsünü çekjek bolup gygyrdy. Onuň welin piňine-de däl. Ýa eşitmeýär. Ýa-da eşitmedikden bolýar.

-“Gyýw” diýýän men saňa, “gyýw” bolman galan “gyýw” bolman galmyş!

Ejesiniň çypbakaý çynydygyny, beýdip ähmiýet bermedik bolup, ony başyndan sowup bolmajagyny aňynda aýlandyr-da, oglanjyk galmagalyny goýdy-da, içiýangynlylyk bilen ejesine bakdy:

-Näme-aý?!

-Merez-äý, saňa! Zäher-aý, saňa!

Tokarja baş deşigini üýüşürip ejesiniň ýanyna golaýlady.

-Näme boldy-aý, şumat?! Samalýot gaçdymy öýmüze?! Hä?!

-Gyýw, men saňa haçan: “tüňňürleri alyp, git-de düýeçal alyp gel” diýdim. Üç gezek yzyňdan sawçy ugratdym-a?! Hä?! Näme

"hä" bermediň, "hä" bermän galan?! O uýajygyň näme üçin gygyrardyň onnoňam, gygyrman galan?! Hä?!

Näçe gygyrsa-da, näçe käýese-de bar gahar-gazaby, gykylyk-käýinji kakasynyň ýeke alarylmasyna degmeýändigi sebäpli, ejesinden dynnym ýalyjagam howy basylmaýan tokarja, özuniň nägileligini bolsundan bäsbeter edip görkezmekden ötri gaşlaryny bürüşdirip hüñürdedi:

-Näme-aý ýöne, köçäni ýaňlandyryp gygyryp dursuň-aý?! Häzir gider gelerin-dä. Bir bolgusyz zat üçin uly gykylyk etdiňiz-äý! Walalaýlap ýatman adam ýaly aýtsaňyzam bolýa, hälden gidip gelerdim! Onnoňam gyzlaňña buýurmaly dämi-äý, şuň ýaly gyz işiňi, hä?!

Bezzadyň bu apaň-apaň gepine ejesiniň agzy öweldi galaýdy.

-Wah, senjagaz bir! Kakaňka çeken şerebeli diliň guramasyn, dili guraman galmyş! Saňa näme dagy adam ýaly aýdylmadymy, eýsem?! Gyz jigiň üç-ä gatnady yzyňdan! Onnoňam näme, "gyz işi" diýen bolup, näme işiňem aýaly-erkegi bamy, hä?! Nahar iýmeli boland-a "gyzlaň bişireni" diýip iýmän oňaýmarsyň, agzyna goraba guýulman galan! Hä?!!-diýip ejesi elýeterine gelen oglanjygyň çem gelen ýerine elindäki oklawysy bilen agyrtmaz ýalyrak edip dürtgeleşirdi:-Gör-ä, muň tapýan gepini! Erkeksirän bolýaňmy, heniz ýerden ýeke garyş saýlanmadyk halyňa?! Onnoňam, indi köçäni örüzýän men boldummy, hä?! Men boldummy?! Me saňa, köçäni örüzýän bolsam!

-Wäk-laý bir, nädip otyrsyň-aý, eje?!-diýip tokarja jinnek ýaly agyrtmasa-da oklawynyň dürtülen ýerlerini sypalaşdyran boldy. Burnuna salyp, ýöne ejesine eşidiler ýaly hüñürdedi:-Dürtüber dürtseň, ýene-de derman çalyp, ýapgy ýapyp agşam kösenjek özüňsiň-dä! Maňa näme?!

-Gepleme diýyän, gepläpler galmyş! Kakaňa içer ýaly çal getirip bermegiň näme aýyp-utanç ýeri bar, hä?! Ýore özüňem, tizräk! Saňa gümra bolup, eýýäm hanha, agşam naharam gjä galyp barýar!-diýip ejesi tokarjany silteşdirip-çekeleşdirip, öňüne salyp alyp gaýtdy.

-"Nahar-pahar" diýip ýykaýýaňyz-aý halys! Ýeriň ýüzünde külli adamzat tohumy üçin nahardan başga wajyp zat ýok ýaly, hamana! Hanha, o köçelileň topary iki utuk bilen utup ýatyrlar bizi!

Men düyeçalyny alyp gelýänçäm biziňkileň "allowhöpberini" okarlar häzir. Ölüp-ölüp zordan on bir ädimlik jerime gazandyk. Onam-a, hanha, "düyeçal" diýen bolup kaputladyňz. Bu köcäň iň gowy on birlik depýänçisem men dämi, hä?!-diýip tokarja oýundaşlaryna gaňryla-gaňryla barşyna hüňürdeý-hüňürdeý gitdi.

-Hüňürdeme diýyän, men saňa! Hüňürdäpler galan hüňürdäp galmyş! Gallaç galan garyp öýüň garrysy ýalaky bolup, näme hüňürdeýäň?! Günde seni çal-çapyra iberjek bolsaň, jüllügiň kesiljege dönderip, gyzyl-gyran urşup, küren oba wejera boluşmaly boldy-la, gyz?! Meň nä gara görgim, gyz?! Häzir gelenden soň kakaňza aýdaýyn, onsoň näme etse maňlaýyñzdakyny görüberersiňz-dä! Halys sizi goraglap, oňa kelam agyz-a geplemän, özümem üstüňize düwläp, araňyzda janserek bolup, ölüpler galym-a, men! Näme, şo çal-nahar maňa gerekmi diýsene?! Iýyän-içyän-ä özüňiz ýene! Bir zat "et" diýseňem dar agajyna dartylyp barýana dönäýyäňiz, eddiljek ýöne! Onnoňam, şü kakaňa-ha, dil ýarmag-a beýle-de dursun, hatda gaşyny gymyldatdygam demiňizi almaly däl ýeriňizden alyp, diýen ugruna eňiberýäňiz, derrew-derrewdenem çalt! Ejeňiz bir zat diýse-de ulyňyz-kiçiňiz hüňür-de-hüňür! Ejesi jibrine-jibrine öýlerine girip gitdi. Tokarja tüňheriliptigriniň ýanyna bardy-da, tekerlerini gysyşdyryp, ýelini barlady. Yzkysy biraz gowşapdyr. Ýel bermäge oturdy. Onýanca öýden gyz jigisi iki sany tüňüri alyp çykdy. Uzatdy.

-Näme maňa somlaýaň, geçi?! Bar, şahyndan as-da!-diýip tokarja onuň al-petinden aldy.

Gulpaklyja endiše bolarly. Yüzünüň alynmagyna myzaýyk edip durmady. Parahatlyk bilen tokarjanyň daşyndan aýlanyp geçdi-de elindäkileri tama söýelgi tigriň şahyndan iltedi. Yzyna döndi. Işikden girip barýarka-da:

-Özüň-ä iki saparam geçi! Kakam bir işden gelsin bakaly, ejemi gygyrdanyň aýdyb-a bir ýençdirerin welin, maňa ýaňkyja diýeniňem aýdyp iki ýençdirerin! Bä-ä-ä!-diýip jedirdedi-de tokara dilini çykardy. Onuň ýerinden turmaga hazırlenýänini görübem bir towsanda içerik girip gitdi.

-Häk, seň bir geçi diýsänim!-diýdi-de, tekerine ýel berip

bolan tokar dikeldi.

-Hüş-şuw!

Mellek tarapdan eşidilen sykylyk tokarjany düyrükdi. Ol ilki bir, ýaňy ejesine edişi ýaly eşitmediksiräp, tigrine ýapyşaga-da ötägitjegem boldy. Emma sykylygyň eýesi bilen bujagaz oýnunyň geçmejekdigini kellesinde aýlan dessine pälinden gaýtdy. Sakga togtady-da mellege seretdi. Ýer depip ýören agasy, oňa ilk-ä ýumrugyny görkezdi. Soň sag eliniň başam barmagy we süýem barmagy bilen öz dodaklaryny gysdy-da, aýasyny açyp iki ýana talawlatdy. Ol ýeke agyz geplemese-de tokarja agasynyň ümüne ýalňyssyz, jikme-jik we doly hem gyşarnyksyz düşündi.

"Ejeme eşitdirmejek bolýar. "Meniň göwnümemi ýa-da birhili artygrak gepleýän ýalymy, sen?!" diýýär. Ýene-de "Ýummaly ýerinde agzyň ýumman, ejemiň bir aýdanyny iki gaýtalatsaň, üstesine-de jigilerimize azar beriberseň, kakama ýetirmen. Özüm işiňi gorerin." diýýär. Ýene-de "Ýa, şeýle boljagyna şübhäň köp bolsa-da aýt şumat! Belki barlap görersiň?! Hä?!" diýýär. Ýene-de "Ýeňsäňi el ýaly et çaltrak, meň gözümiň ýetýän jelegaýyndan! Házır kakam işden gelse naharyň ýany bilen içmäge çal ýok öýde!" diýýär. Ýene-de "Ýa, aýdylanlarda düşünmedik zadyň bolsa-da, şumatjyk, edip duran işimi taşlap, ýanyňa baraýyn-da, derrewjik ähli zady aý dogan ýaly edip berip gaýdaýyn!" diýýär"...

Tokar bezzat agasyndan nazaryny sowmaga milt edip bilmän ciňerilip durşuna: "Düşündim-how, bar aýdanlaňña! Gelmek gerek dä, işiň bilen bolubersene!" diýýän terzde baş atdy-da, tigrini şakyrdadyp çykyp gitdi.

Gidişin-ä-gidişin içi-bagry tütp gitdi welin, hatda, çally tüňürlerini şalkyladyp dökän-saçan edäýmezlik üçin emaý bilen çarhyny aýlap gelşine-de içi sowamady. Çatrykdan köcelerine sowlanda top oýnaýanlaryň düw-dagyn bolandyklaryny görüp hasam bir ýerlerine ot ýapyşdy. Tuduň düybünde ýaprak syrmaga çemelenip duran deňdeşiniň deňesine ýetende, sägindi:

-Näçe-näçe boldyňyz-eý?!

-Lüt utuldyk-laý!-diýip gürründeşi keýpsız halda elini silkdi. Tokarjanyň gulagynyň ýeňsesi lowlap gyzdy.

-Aýtdym-a men: "Gitdigim hazır lütjek galýalar" diýip!
Ol hüňürdedi-de janyýangynlygyndan ýaňa dodajyklaryny jebis gysyp, özüniň näme edýändigine-de düşünmän, sen-de ýok, men-de ýok, tigriniň şahyny deňdeşine tutdurdy:

-Sakla hany, şuny!

Ol tigri tutan dessine-de şahyndan tüňürleri garbap alyp, ýerde goýdy. Biriniň agzyny açdy. Gowuzrak. Megerem döküläýmeginden howatyrlanyp gyrma-gyr eden däldirler-dä. Ýoluň gyrasynyň elenen una çalymdaş tozap ýatan ýumşak topurynaçaňalyny urdy-da bir gysym aldy. Gysymyny tüňüriň içine eňterdi goýberäýdi. Tigri tutaklap duran deňdeşi öz görýänine ynanman öwran-öwran gözlerini gyryldatdy. Onýanca tokarja :

-Içiberiň, noş bolsun! Indi mundan buýana gyk-wak edip meni düyeçal getirmäge ibermänjik geçersiňiz, siz!-diýip hüňürdäp, ikinji tüňür bilenem ýaňky hereketini gaýtalady.

Soňam öz-özünden göwnühoş, tüňürlerini öňküje ýerine jaýlaşdyrdy-da, hiç zat bolmadyk ýaly öýlerine yöneldi. Onuň yzyndan aňk bolup garap galan deňdeşi bolsa: "ediberşin-aý!" diýip, guwançly pyşyrdady.

...Agşamara kakasy naharyny iýip otyrka oňa düyeçalam alyp berdiler. Uly uýasy çally şakäsäni getirip, ortadaky saçaga goýan badyna hälden bări jyňkyny çykarmış naharyna güýmeň-samaň edip oturan bezzat, hasyr-husur turakga, işige gyssandy.

-Nirä barýaň-how? Heniz naharyňam-a iýip bolaňok! Hä?!-diýip kakasy yüzlenende, ol bir kürtdürjek ýaly etdi-de, yüzünüň ugruna çykalga tapdy.

-Kaka, men hazır gelýän. Burnumy boşadyp geljek.

Kakasy sesini çykarmış çally şakäsäni elini uzatdy. Tokarjanyň gapydan nädip çykanynam saýgarylýip yetişip bolmady. Ine, edil şu pillejigem bosagada durdy, birdenem...Gözüňi bir gyrpýaň welin, ol eýýäm zym-zyýat.

Kakasy geňircendi. Çaldan owurtlamış şakäsäni elinde saklap oturyşyna öyüň bikesine habar gatdy:

-Näme bolýar-a, munyň-a?! Näme ýa "burnumy boşatjak" diýip üşäp dagy edipdirmi?!

-Näbileli biz-ä, gyz! Şü öýleden soň düyeçala gidip-geleli

bäri bir jyn-a urdy, şonyň! Ilk-ä gündekisi ýaly gygyra-bagyra ölümiň öýünde ugratdyk o taýa. Getirenden soňam jigileri-doganlary diýmän: “içmäň entäk, aşama çenli tükedersiňiz” diýip tüňürleri hiç haýsymyza elletmän, garawullady ýördi!

Saçak başyna jem bolan gyzlarynyň arasynda körpelerini naharlamak bilen garabaşynagaý aýaly edýän işinden ünsünü sowman jogap gaýtardy.

-Heh! -diýip hemişekisi ýaly oýurganan kakasy, çaldan hopurdadyp uly owurtlady. Bada-badam gözlerini petredip, şakäsesinem goýman daşaryk ylgady. Maşgalabaşynyň bolşuna ilki bir aňalyp galan beýlekilerem sähel salym geçirmän yzyndan topuldylar. Çyksalar, kakasy suwly kündükde agzyny çäýkap dur.

-Gyýw, näme gopdy beýle? Topulyp turuberdiň-le! Turşapdyrmy, ajapdyrmy?

-Ogluň gopdy çalyňa! -diýip kakasy hüňürdedi-de çalyny serpenden soň şakäsäniň düýbünde galan çökündä siňe-siňe seretdi:-Gummy, çägemi, içine bir zad-a guýupdyr!

-Wah, ütülmänler galan ütülmänjik galmyş bezza-a-a-t! -diýip süýkdir aýaly iki dulugyna elini ýetirdi:-Şü gitmejek bolup çabalanşyndanam bir zat edäýmesin diýip çak urdum-la! Wah, ýeksurun diýse, diýmäýin diýsem! Şü “indikile ugratmasynlar, pökgi kowalamaga päsgel bermesinler” diýip edendir, o topuna tiken çümüş!

-Eje, tüňüriň-ä ikisiniňem düýbi läbik! -diýip şu ikarada aşhanadaky çally tüňürleri barlamaga ýetişen uly gyzy habar berdi. Gyzynyň sözleri öý bikesiniň peltesine ýag damdyrdu. Uly ogullaryna gykylyklap başlady:

-Häk, pökgüsü partlamış! Gör-ä oň saçaga çal getirilenden gürüm-jürüm boluberşini! Hany, tapyň şony! Nirä sumat boldy şumat?! Tigrem söýelen ýerinde ýok welin, gör, onuň köpbilmışdigini! -diýip ejesi iki ýana ýaltakladı.

-Üh-he, üh-he!

Gülmän saklanmaga dyrjaşyp düwnen kakasy, üsgürinjiräp ugrady. Emma başarmady. Uly sesi bilen “loh-loh” gülüp goýberdi. Güldi-güldi-de:

-Ýeri bolýa-la, degme! Goý, gitsin, ahbetin-ä dolanar! Özem

indi şony ugratma-da, düyeçal getirmäge! Gyzlaryň biri gidip geläýsin-le, beýlebir daş ýere gitmeli däl-le!-diýip kakasy elini salgady:-Hany, ýörүň öye, beýdip söm-saýak bolup durmaň. Naharymyzy buza dönderdi, bi kürre! Gör-ä munuň edýän zadyny! İçerik girip barýarka-da kakasynyň:
-Ýeri, çal daşamak islemeseň şeýdäýmelimikä? Äý hawa-da, beýtmese-de kim oňa gulak gabardýa?!-diýyäni eşidildi.

Hekaýalar